

Валерія Чернописька
м. Чернівці

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Бешлей О.В.

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню ефективності використання відеоматеріалів для формування й розвитку компетентності в говорінні. Необхідність такого режиму роботи на уроках зумовлена, в першу чергу, проведенням реформи «Нова українська школа», ціллю якої є забезпечення студенто-центрованого підходу до освіти та розвиток усіх необхідних навичок XXI століття, серед яких одними із основних є здатність комунікувати та співпрацювати. Досягнути цього можна завдяки використанню сучасних методів та підходів у навчанні.*

***Ключові слова:** компетентність у говорінні, англійська мова, середня школа, відеоматеріали, сучасні методи і підходи.*

***Summary.** The article is dedicated to exploring the integration of video materials into English lessons and its effectiveness in terms of the “New Ukrainian School” reform for secondary schools.*

Primary goals of the reform are to teach students to communicate and cooperate with each other, think critically, solve problems creatively and innovatively, and socialize and coexist with representatives of other nationalities and cultures. From this point of view, language is an extremely important factor; so educators should teach it as a means of communication and conveying certain messages, not just set of grammatical rules and lexical units.

Speaking competence fostering ought to be executed in a natural way and equal amount of attention should be paid to developing such aspects as fluency and accuracy, as well as intonation and gestures. To achieve this objective, it is reasonable to use authentic materials, meaning not only textbooks, but also various web tools provided with audio and video support.

This article will reveal, how the use of modern technologies and assistance of audio-visual materials can keep students motivated and engaged at the same time with ensuring productive studying process. Such conclusion will be backed with some facts about psychological peculiarities of teenagers, research done on students' favourite types of pastime, and the actual experience of educators.

Key words: *speaking competence, English language, video materials, secondary school, authentic materials.*

Актуальність дослідження. У зв'язку із появою у 2018 році реформи НУШ, вивчення іноземних мов в українських школах стало надзвичайно важливим, оскільки воно дає змогу спілкуватися і співпрацювати громадянам не лише однієї країни, але й представникам різного національного, культурного й етимологічного походження. Для того, щоб таке спілкування було можливим і приносило максимальну користь, необхідно навчити учнів розпізнавати різноманітні особливості мовлення, такі як акцент, міміка, жестикуляція, інтонація, діалекти, сленг та ін. Текстові підручники покривають певну частину цих потреб, але самотійно не спроможні навчити користувачів спілкуватися досконало з урахуванням усіх тонкощів. Найкращим методом формування комунікативної компетентності є комбінація різних джерел інформації, способів її надання, вправ для практики та різноманіття ситуативних тем для розмов.

В умовах глобальної диджиталізації та модернізації усіх сфер життя особливої популярності набуло використання Інтернет-інструментів у освітньому процесі. Існує безліч ресурсів, де можна практикувати різні аспекти мови у ігрових, тестових та інших форматах, що дозволяє зробити навчання не лише збагаченим корисною інформацією, але й таким, що мотивує та заохочує учнів до активної роботи в межах та поза школою. Однак, варто зауважити, що немає жодного методу, який був би універсальним для всіх, і перед тим, як визначатися з вибором, потрібно детально дослідити аудиторію, з якою плануємо працювати.

Психологічні особливості вікової категорії. Говорячи про середню школу, ми маємо на увазі підлітків віком від 10 до 15 років. Цей період характеризується переходом від дитинства до дорос-

лості. Він є етапом онтогенезу людини, під час якого відбуваються якісні і кількісні зміни у біологічній, психологічній, соціальній і особистісній сферах. Підлітки гостро відчувають потребу в самотвердженні, самовираженні, самореалізації і саморозвитку. Підлітковий вік вважається перехідним і описується як критичний і важкий усіма учасниками виховного процесу. Це відбувається з тієї причини, що на даному етапі дорослішання стрімко і стрибкоподібно змінюється фізичний і розумовий стан особи, переосмислюються моральні і духовні цінності та переконання. Підлітка ще не можна назвати сформованою дорослою особистістю, але і методи виховання, що могли би застосовуватися по відношенню до молодшого школяра, не будуть ефективними. Через це можуть проявлятися непослух, опір і протест у формах грубості, замкненості та ін [2].

Усі ці зміни призводять до того, що в учнів середньої школи стрімко змінюється оточення і сфера зацікавленості. Вони перестають сприймати батьків як безумовний авторитет, але все ще потребують певного прикладу для наслідування, тому звертаються до мережі Інтернет, де можна отримати відповіді на абсолютно всі запитання, що їх цікавлять.

Цей факт турбує багатьох батьків і освітян. Це цілком зрозуміло, адже існує дуже різноманітний контент і не весь він є прийнятним для підлітків. Однак, замість того, щоб просто боятися певного згубного впливу, ми можемо навчитися використовувати онлайн простір для корисних цілей.

Проблема розвитку говоріння у середній школі. На жаль, в сучасних українських школах розвиток комунікативної компетентності є все ще досить повільним і проблематичним. На це впливає досить багато факторів. Деякі методисти зауважують, що вчителі в погоні за самовдосконаленням і осучасненням технологій викладання забувають про аналіз навчального процесу і не відфільтровують види діяльності, які справді спрацювали, від тих, що не мали позитивного ефекту [7]. Школярі, їх батьки і репетитори помічають проблему в нецікавій організації уроків і недостатньому розмаїттю навчальних ресурсів. Також згадується недостатній професіоналізм педагогів, який проявляється у цькуванні за незнання предмету або невмінні розрізнити випадки реального оволодіння

учнем знаннями з певних тем від випадкового успіху, який в подальшому не зможе бути підтвердженим [8].

Зарубіжні дослідники, до речі, теж повідомляють про схожі недоліки у системі освіти. Надім Хан і Аршад Алі, до прикладу, пропонують статтю [5], в якій зазначають цілий ряд причин незадовільного рівня розвитку комунікативної компетентності. Серед них є такі, що є зоною відповідальності педагога, так само, як і ті, що залежать напряму від учнівського колективу. Однак, всі вони призводять до одного результату – рівень володіння англійською мовою як іноземною є недостатнім для того, аби підлітки в різних країнах могли вільно спілкуватися нею, і первинною метою освітян має стати виправлення цієї ситуації.

Чому підлітки обирають відео? Поспостерігавши за підлітками певний час, можна легко помітити, що вони є активними користувачами соціальних мереж. Там вони знаходять розваги, корисну інформацію і навіть нові знайомства. Ця сфера є їхньою зоною комфорту, оскільки немає жодної необхідності спілкуватися з людьми і споживати контент, які не відповідають уподобанням користувача, а, натомість, завжди можна прогорнути стрічку або заблокувати співрозмовника. Досить розповсюдженою думкою є те, що молодше покоління зараз не турбується про саморозвиток і не дізнається нічого нового, а лише «байдюкують», однак вона є хибною. Насправді, онлайн-платформи дуже багаті на різні повчальні речі, наприклад, факти і поради, проте вони подаються у специфічному форматі. Більш досвідчене покоління звикло отримувати знання з підручників, посібників, енциклопедій, які зрідка супроводжуються картинками або фотографіями, однак у сучасному швидкому світі не завжди вистачає часу на перечитування і виділення основного у великих текстах. Саме тому на допомогу прийшов аудіо-візуальний супровід. Для молоді набагато зручнішою є можливість увімкнути аудіо-книгу або певне відео і слухати чи переглядати інформацію на потрібну тему під час виконання інших, не менш важливих справ. Більше того, такий спосіб може бути навіть ефективнішим у випадках, коли особа відчуває труднощі під час довгої концентрації уваги, оскільки динамічне зображення і розмова з вчасною підходящою зміною інтонації є більш привабливими, ніж монотонне читання, і сприяють довшій

зосередженості.

Переваги використання відеоматеріалів у навчальному процесі. Проаналізувавши вже наявні результати досліджень з цієї теми, можна помітити, що методисти виділяють досить багато переваг такого формату роботи в освітніх умовах. Кухарьонук [1] згадує наступні:

- Насиченість відібраними лексичними одиницями для активізації;
- Типовість ситуацій;
- Повторюваність мовних одиниць, відібраних для активізації;
- Одержання багатой соціокультурної та професійно спрямованої інформації.

Хармер [4] підкреслює такі переваги:

- Відео – це інструмент, який дозволяє учням не лише чути мову, але і бачити її;
- Жести та міміка у відео можуть слугувати підказками у випадках, коли учень не досконало розуміє зміст запису
- Робота зі звичним форматом отримання інформації сприяє підвищенню мотивації та зниженню рівня стресу.

Професор Раммал [6] виділяє такі позитивні сторони:

- Відеоматеріали демонструють справжні звуки та слова, які використовуються в щоденному мовленні;
- В учнів з'являється можливість удосконалити вимову, копіюючи її не тільки відповідно до того, що воничують, але і артикулюючи відповідно до того, що вони бачать у записі.

Недоліки використання відеоматеріалів у навчальному процесі. Звісно, кожен нововведення, які використовуються на практиці відносно недовго, можуть спричинити певні труднощі, особливо коли це стосується використання інформаційних технологій в школах або класах, де технічний прогрес є дещо повільним. Перш за все, до них можна віднести недостатню кількість обладнання в навчальному закладі. В Україні все ще існує багато шкіл, де мульти-дошки, проектори, телевізори, а іноді навіть комп'ютери, не є звичним явищем, і якщо цю проблему можна вирішити, принісши свій ноутбук, це все ще не гарантує успішне використання відео, оскільки для цього потрібен швидкий стабільний інтернет.

Доступ до відповідних матеріалів може стати наступною перешкодою. Від вчителів вимагається дотримання чіткого навчального плану, а це означає, що всі відеоматеріали повинні відповідати змісту текстових підручників, передбачених Міністерством освіти і науки. Через те, що навчання через мультимедіа є відносно новим, у структурі не всіх підручників є секції вправ, пов'язані з відео, тому у викладачів з'являється необхідність шукати та фільтрувати записи самостійно. Ця проблема вирішується досить легко, оскільки в мережі є безліч джерел на будь-які теми й для будь-яких рівнів.

Мовний бар'єр є наступним чинником, що може завадити ефективному навчанню. Якщо в обраному матеріалі використовується іноземна мова, деякі учні можуть не володіти достатньою кількістю знань, щоб правильно зрозуміти зміст та активно виконувати завдання. Якщо немає можливості відкорегувати вибір контенту, варто заздалегідь переконатися в тому, що письмовий тест та переклад потенційно складних слів буде доступний для таких учнів. Це можна забезпечити увімкнувши субтитри на відео або подавши список використаної лексики з перекладом перед переглядом.

Способи інтеграції відеоматеріалів у навчальні плани. Для того, щоб мінімізувати вплив вище зазначених перешкод на навчальний процес і зробити його максимально результативним, варто використовувати у своїй практиці різні способи і методи інтеграції відеоматеріалів

Першим і найбільш широко поширеним методом є груповий перегляд відео та подальше його обговорення. З його допомогою можна залучити до мовленнєвого процесу велику кількість учнів, що спричинене можливістю складання багатьох питань, які відносяться до обраного контенту, або вільного висловлення власних думок. Також, цей спосіб сприяє вмінню співпрацювати один з одним та навчатися з досвіду інших особистостей. Крім того, спостерігається також значний вплив на розвиток компетентності в слуханні.

Для того, щоб вдало використати цю методику на практиці, можна дотримуватися наступного алгоритму дій:

- Підібрати відеоматеріали (уривки з фільму, новин тощо), які відповідають рівню знань і вмінь та сфері інтересів учнів, а

також які провокують роздуми;

- Заздалегідь підготувати список відкритих запитань, що відносяться до змісту відео;
- Під час уроку увімкнути відео та дати учням можливість його переглянути два рази, якщо це необхідно;
- Після перегляду дозволити всім бажаючим дати відповідь на підготовлені запитання, а після цього попросити їх висловити власну думку та, можливо, висунути свої пропозиції.

Недоліками цього способу можуть бути недостатнє залучення та відсутність мотивації з боку дітей, а також велика кількість часу, яка може знадобитися для успішного виконання усіх пунктів.

Наступним методом для розвитку мовленнєвої компетентності є рольова гра на основі переглянутого відео. Вона дозволяє школярам отримати краще розуміння того, як будуються діалоги в реальному житті, а також розвиває їхню уяву та креативність. Її можна організувати наступним чином:

- Обрати відео, яке відповідає потребам;
- Перед переглядом дати учням завдання занотувати фрази, які використовуються для певних цілей (наприклад, всі фрази, які використовуються для початку висловлювання власної думки);
- Після перегляду розділити учнів на пари та попросити їх побудувати діалоги на подану тему, в яких потрібно використовувати занотовані фрази.

Цей формат роботи також розвиває навички в слуханні та письмі. Однією із проблем, з якими можна зіткнутися в цьому випадку, може бути страх учнів виступати на публіку з діалогом, на підготовку якого був обмежений час.

Наступним методом є створення власних відео. Цей вид діяльності зазвичай використовується не дуже часто, оскільки він вимагає багато часу, а також обладнання та вміння знімати й монтувати відео. Однак, це хороший спосіб підтримувати розвиток креативності та мотивувати студентів практикувати говоріння. Для впровадження цього способу можна керуватися наступним алгоритмом:

- Обрати тему для обговорення;
- Надати список корисних слів та конструкцій, поради щодо зйомки та монтажу, чітко пояснити інструкції та пункти, які

будуть оцінюватися;

- Перевірка може відбуватися за допомогою спільного перегляду витворів учнів під час уроку або надсилання матеріалів у цифровому вигляді вчителіві.

Ще одним не менш ефективним методом є перегляд інтерактивних відео, які вже містять у собі завдання. Його перевагами є те, що школярі будуть постійно залучені в процес, а також відсутність необхідності довгої підготовки вправ вчителем заздалегідь. Однак, найважливішим недоліком є те, що не завжди є достатньо ресурсів, які можуть покрити всі потреби й відповідають поставленим перед школою вимогам.

На щастя, сучасний швидкий розвиток технологій дозволяє полегшити інтеграцію інтерактивних відео в навчальний процес. Це можна зробити, використовуючи наступні *платформи*:

- Edpuzzle – платформа, яка дозволяє вчителям самостійно створювати інтерактивні відео-уроки, додаючи запитання, коментарі та інші функції до вже існуючих відео.
- Kahoot! – платформа, на якій можна створювати вікторини на основі відео, що повинні бути переглянутими в класі.
- Flipgrid – платформа, корисна для колективних обговорень, яка дозволяє записувати і ділитися відео-відповідями з іншими користувачами.
- Padlet – платформа з дошкою, на якій учні можуть залишати свої коментарі та відповіді на запитання, пов'язані з переглянутими відео, що будуть доступними для інших користувачів.
- Nearpod – ще одна платформа, де вчитель може створювати власні інтерактивні уроки з використанням відео чи інших мультимедіа, що будуть включати в себе вікторини, опитування, обговорення та ін.
- Quizlet – веб-сайт, який полегшує вивчення корисних лексичних одиниць, пов'язаних з відео, через створення флеш-карток, вікторин та міні-ігор.
- YouTube – платформа з величезним різноманіттям навчальних відеоматеріалів, які можна використовувати під час уроків або виконання домашніх завдань.
- Ted-Ed – веб-сайт, який пропонує безліч навчальних відео та

планів уроків на будь-які теми.

- Vialogues – онлайн-інструмент, за допомогою якого вчителі можуть створювати інтерактивні обговорення певних відео.
- Lingua.ly – платформа, яка допомагає учням розвивати словниковий запас та інші мовні навички, використовуючи відео й інші види контенту.

Роль педагога у мультимедіа-просторі. Через достатню автоматизованість навчання з використанням відеоматеріалів та мультимедіа в цілому, роль педагога в навчальному процесі може знецінюватися. Колеги з Іранського університету [3] виділяють ряд функцій, для виконання яких все ще потрібна присутність викладача в класі:

- Ведучий та інструктор. Завдання у відеоматеріалах пояснюється універсальним способом, який був би зрозумілим для більшості користувачів, однак в окремих випадках потрібно застосувати індивідуальний підхід до надання інструкцій, аби забезпечити повне розуміння поставленої задачі. Саме для цього потрібен педагог, який знає про особливості всіх своїх учнів. Також він повинен спостерігати за дисципліною і вміти привернути увагу назад до роботи тоді, коли учні відволікаються на сторонні справи.
- Дослідник. Не завжди завдання, які виявилися ефективними для однієї групи, будуть такими ж для іншої. Для того, щоб виправдати твердження про можливість підвищити рівень мотивації серед школярів, вчитель повинен переконатися, що обрані матеріали відповідають не тільки рівню знань і вмінь, але й особистим уподобанням дітей. З цією метою необхідно регулярно аналізувати результативність роботи, вчасно помічати її недоліки і вносити корективи.
- Дизайнер. Не зважаючи на те, що Інтернет багатий на різноманітний контент, все ще іноді можуть з'являтися дуже специфічні запити, для яких простіше створити завдання самостійно. Педагог повинен вміти користуватися онлайн-інструментами і бути достатньо креативним для того, щоб його творіння зацікавило здобувачів освіти і задовольнило всі їхні потреби.

Необхідність дослідження для освіти в Україні. Використання інформаційних технологій в українських навчальних закладах досягло свого піку з початком пандемії COVID-19, через що відбувся перехід до дистанційного навчання. На жаль, в деяких регіонах країни школярі все ще не мають змоги повернутися до очного навчання у зв'язку з воєнними діями, і це означає, що актуальність досліджень на тему диджиталізації освітнього процесу поки не зникає. Якщо веб-інструменти для створення ігор, інтерактивних опитувань, тестів та ін. є добре відомими і звичними у використанні, то з відеоматеріалами велика частина освітян все ще не може порозумітися з багатьох причин. Саме тому потрібно приділити додаткову увагу доведенню ефективності саме цього засобу навчання і пошуку шляхів його застосування і адаптації до вимог Міністерства освіти і науки України.

Висновок. Режим роботи сучасних українських загальноосвітніх шкіл в умовах впровадження реформи «Нова українська школа» кардинально відрізняється від того, що був раніше, оскільки тепер акцент припадає не лише на здобування широкої бази знань та її оцінку, але й на роль, яку ці знання відіграють у повсякденному житті школярів як майбутніх самостійних дієздатних членів суспільства. В контексті вивчення іноземних мов варто приділити більше уваги компетентнісному підходу, оскільки в ньому присутній баланс між завданнями та навичками, які формуються за допомогою них. Комунікативна компетентність зазвичай спричиняє найбільше труднощів в учнів середньої школи, хоча вона і є ключовою, тому її розвиток потрібно зробити пріоритетним. Інтеграція відеоматеріалів є ефективною в умовах розвитку освіти разом із інформаційними технологіями та має багато переваг, як от великий вибір доступних відеоматеріалів на будь-які теми і для будь-яких вікових категорій, легкість у плануванні уроку використовуючи інтерактивні платформи та пришвидшення оволодіння цим навиком у зв'язку із зануренням здобувачів світи в іншомовне оточення. Нам все ще потрібно навчитися забезпечувати максимально плідну працю, застосовуючи цей метод, але система освіти в Україні стрімко розвивається і можна бути певними, що незабаром цей навчальний засіб стане таким же звичним і розповсюдженим, як і робота з підручником.

Література:

1. Кухарьонук С. С. Використання відеоматеріалів як засобу формування професійної іншомовної компетентності студентів-істориків : матеріали викл. каф. ін. мов і новітніх техн. навч. ЖДУ ім. Івана Франка. Житомир. 4 с.
2. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : посібник. Київ : Академвидав, 2005. 360 с.
3. Gilakjani A. P. The Significant Role of Multimedia in Motivating EFL Learners' Interest in English Language Learning. *Journal of Language Teaching and Research*. 2012. Pp.57-66. DOI: 10.5815/ijmecs.2012.04.08
4. Harmer J. *The practice of English language teaching*. London: Longman. 2001
5. Khan N., Ali A.. Improving the speaking ability in English: The students' perspective. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010. Pp.3575– 3579. DOI: 10.1016/j.sbspro.2010.03.554
6. Rammal S.M. *Using Video in the EFL Classroom*. *Karen's Linguistics Issues*. 2006
7. Чи змінилося викладання англійської в класах НУШ – результати дослідження. *Нова Українська Школа* : веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/chy-zminylosya-vykladannya-anglijskoyi-v-klasah-nush-rezultaty-doslidzhennya/>
8. Чому ні школа, ні курси англійської мови не ефективні. *Buki* : веб-сайт. URL: <https://buki.com.ua/blogs/chomu-ni-shkola-ni-kursy-anhliyskoyi-movy-ne-efektyvni/>